

De kracht van verhalen?

De kracht van een verhaal: story-telling

“...iedere dag
500.000 kinderen
zich in een
oorlogssituatie
bevinden.”

De kracht van een verhaal: onze identiteit

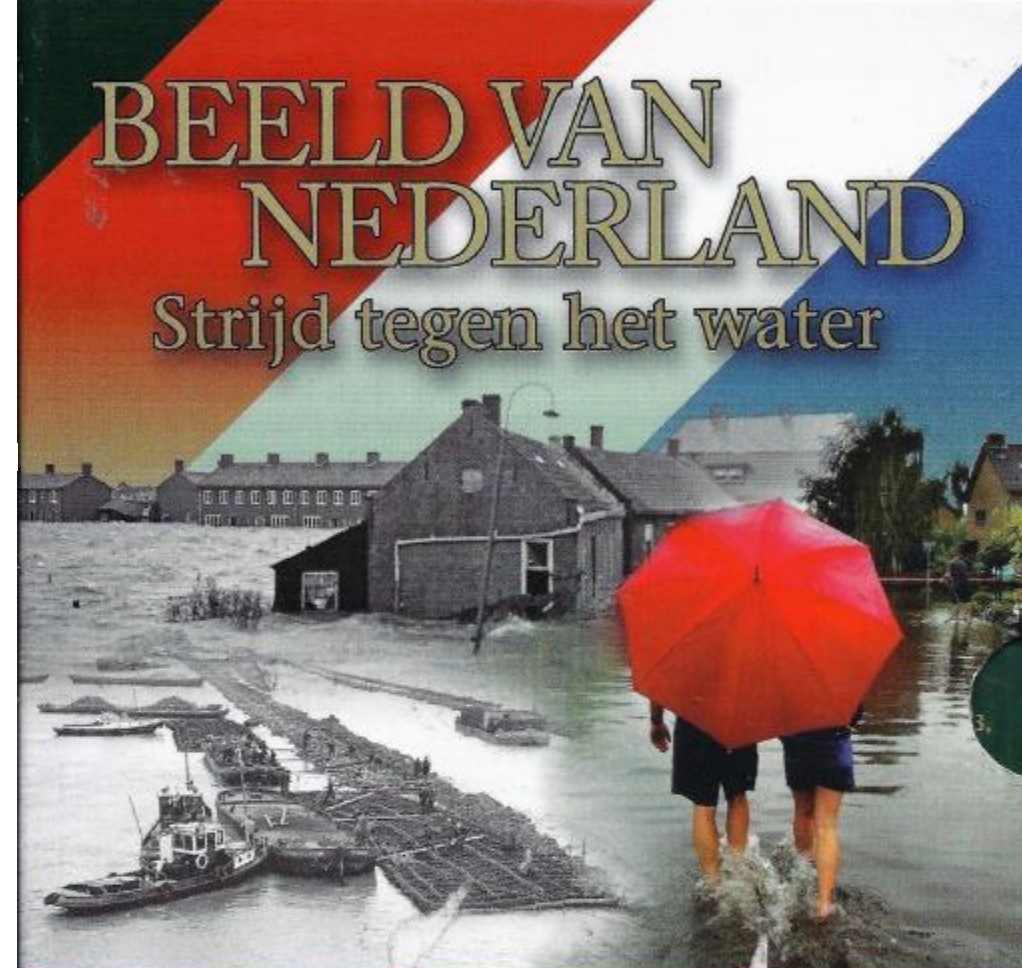
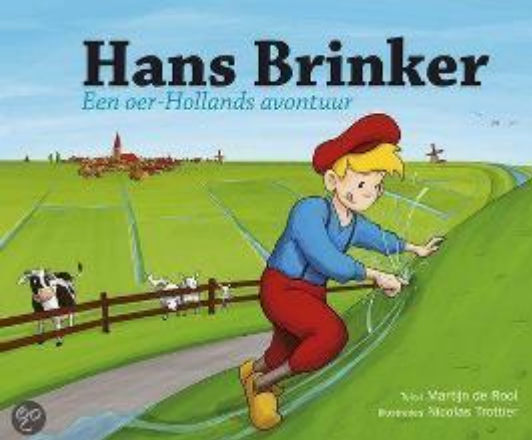
Welk verhaal vertellen we over ons zelf?

- We leven in verhalen
- Onze identiteit is een verhaal
- Individueen en gemeenschappen/groepen
- Verleden, heden en toekomst
- De rode draad in metaforen

Het narratief

**WELK VERHAAL
HEEFT
JOUW WERELD
VERANDERD**

Loesje

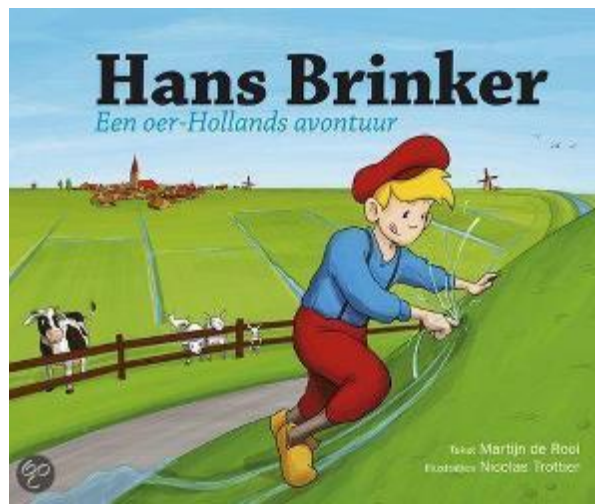
Oorlogsmetaforiek

‘na honderden jaren van bittere strijd’

‘nog steeds een gevaarlijke vijand’

‘veroverd op het water’

‘verdedigingslinies’

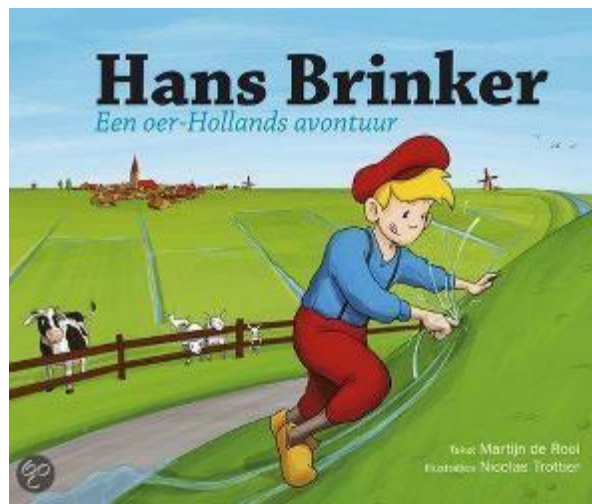

Oorlogsmetaforiek

Klopt dit narratief?

Past het nog bij deze tijd?

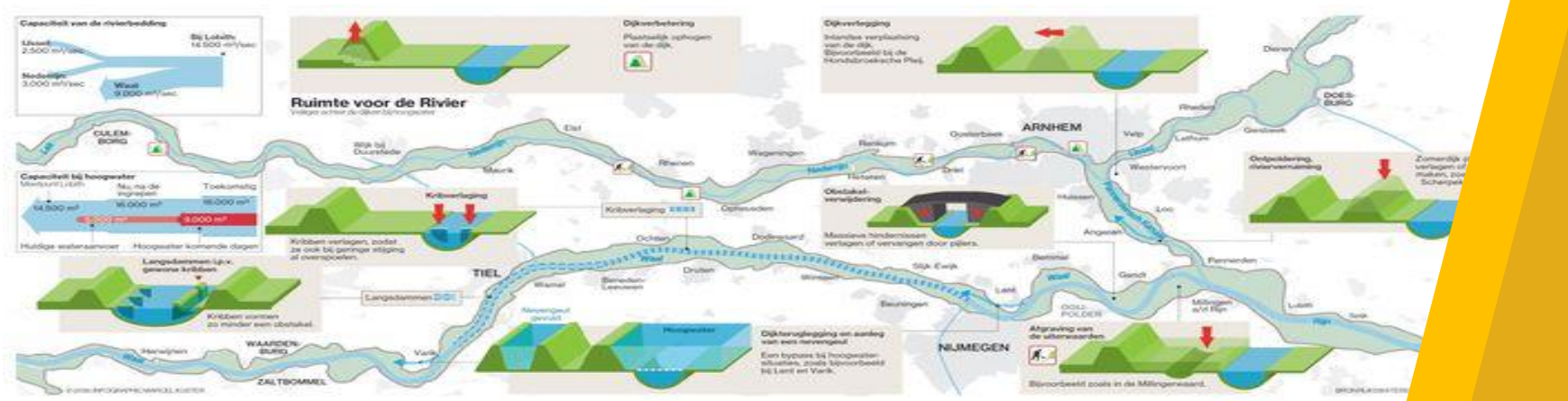
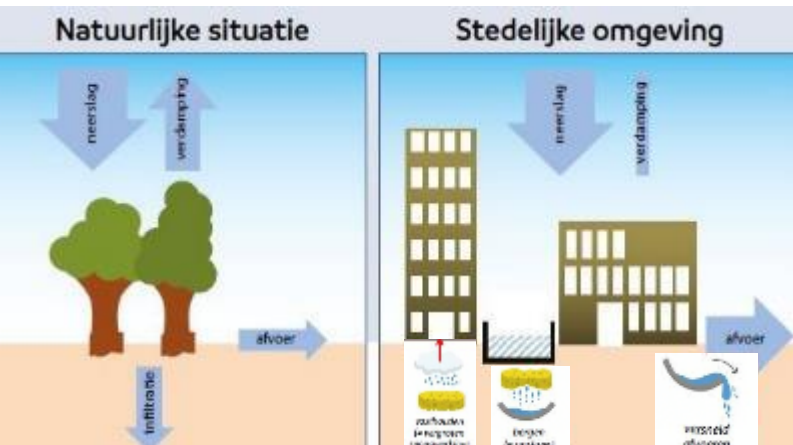
Of zit het ons in de weg?

Waren Nederlanders altijd zo aquafoob?

Past het nog in onze tijd of zit het ons in de weg?

De beperkingen van een verhaal

Voorbeeld: water in Nederland

Technologisch narratief

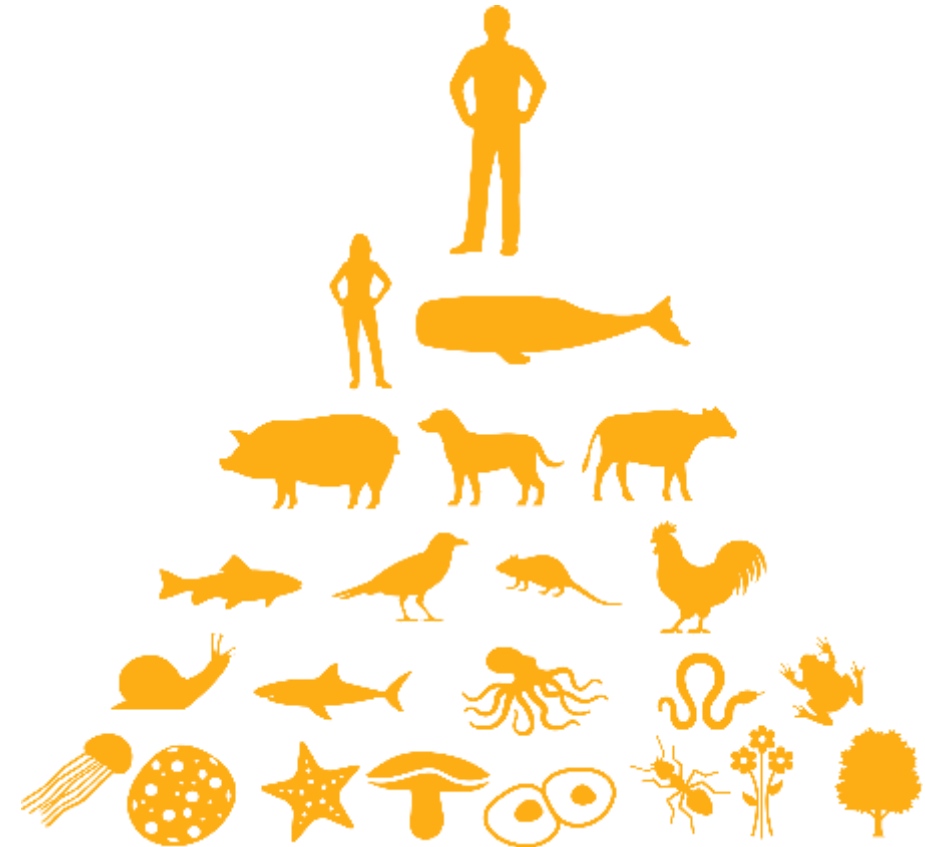
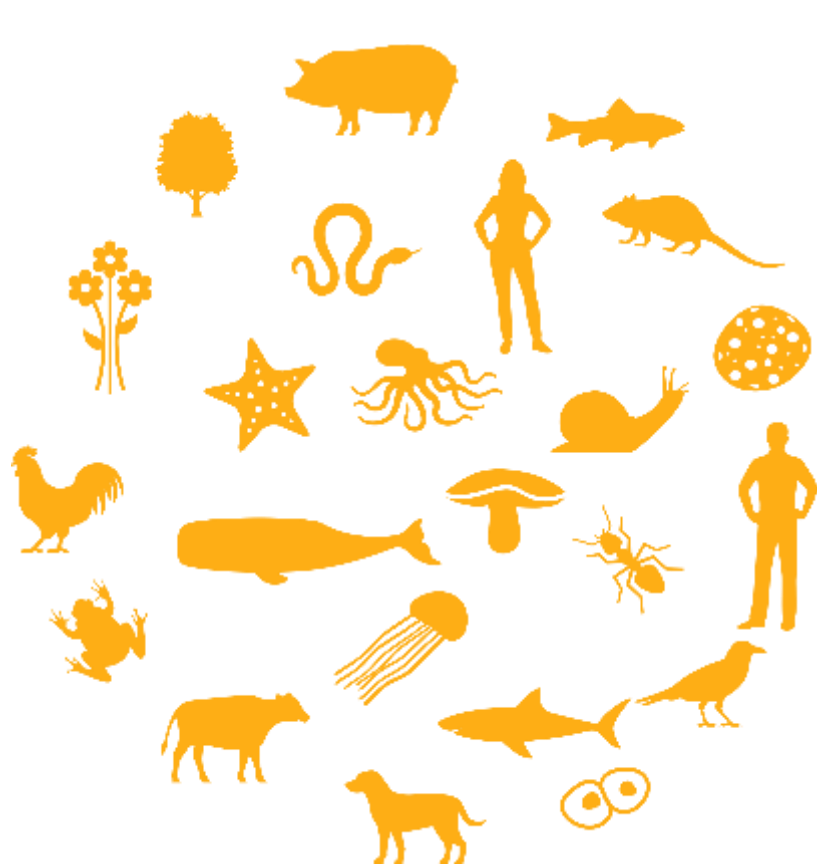

Ecologisch narratief

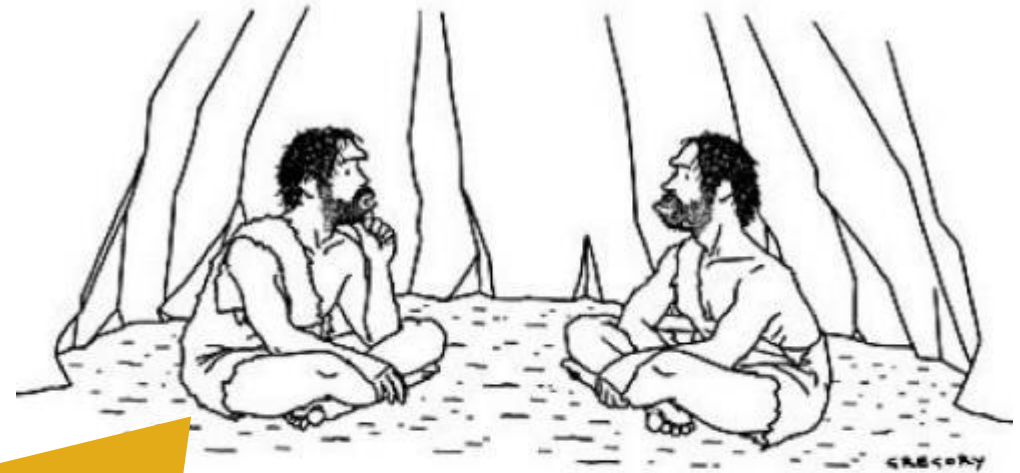
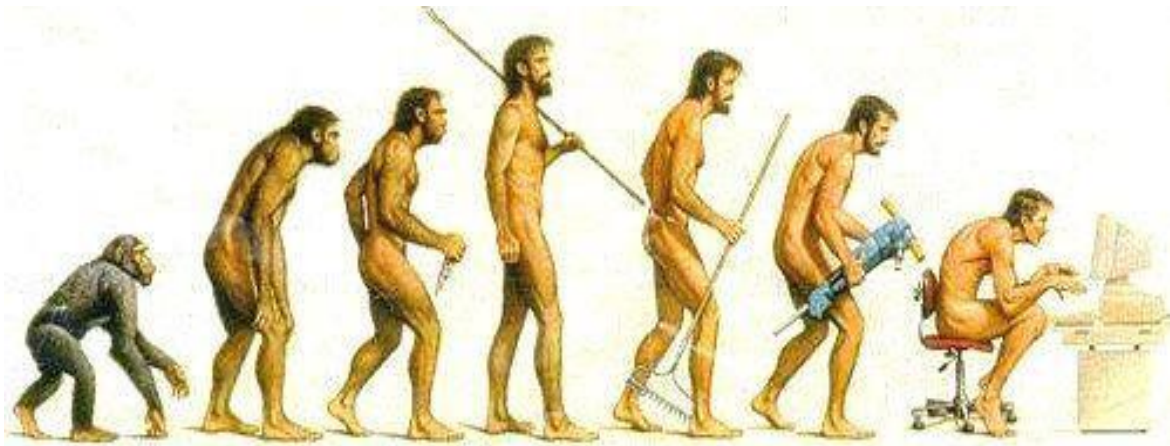
Welk narratief hebben we nodig voor de toekomst?

Vanuit welk narratief denken we over de mens-milieu of de mens-natuur relatie?

De beperkingen van een verhaal:

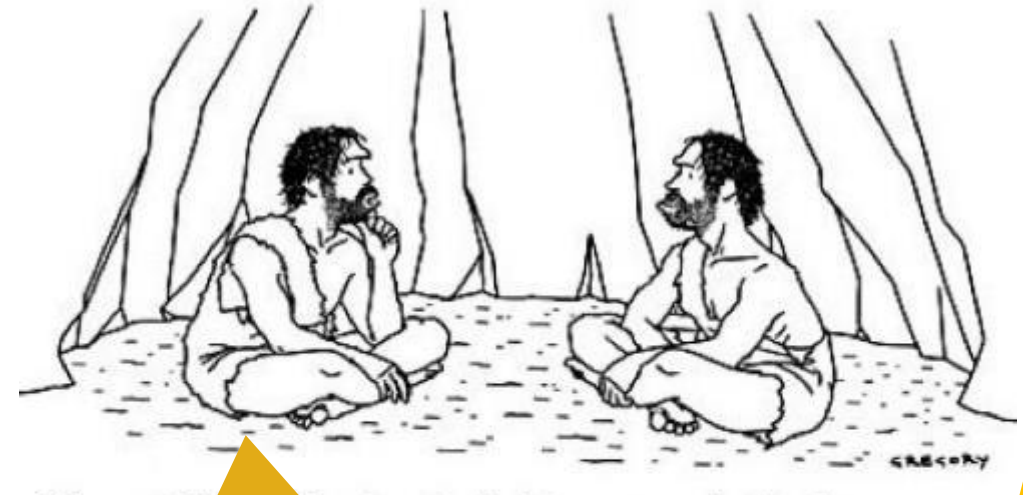
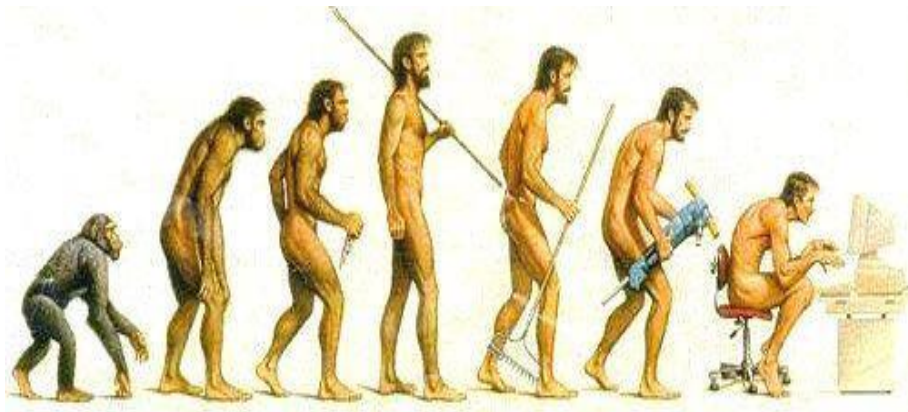
Welk narratief zit er achter beide cartoons in het perspectief van evolutie en beschaving?

Er klopt iets niet: onze lucht is schoon, ons water is puur, we hebben veel beweging, alles wat we eten is biologisch en uit de buurt, maar niemand wordt ouder dan dertig.

De beperkingen van een verhaal:

Welk narratief zit er achter beide cartoons in het perspectief van evolutie en beschaving?

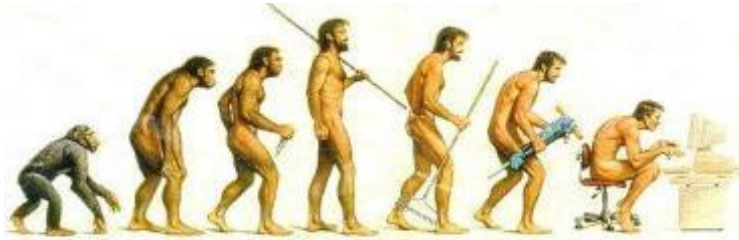
Betrek de volgende begrippen erbij:

- Natuurbeeld
- Technologie
- Economische groei
- Maakbaarheid

Er klopt iets niet: onze lucht is schoon, ons water is puur, we hebben veel beweging, alles wat we eten is biologisch en uit de buurt, maar niemand wordt ouder dan dertig.

De beperkingen van een verhaal:

Welk narratief zit er achter beide cartoons in het perspectief van evolutie en beschaving?

Natuur als paradijs

Techniek als bedreiging

Economische groei
als probleem

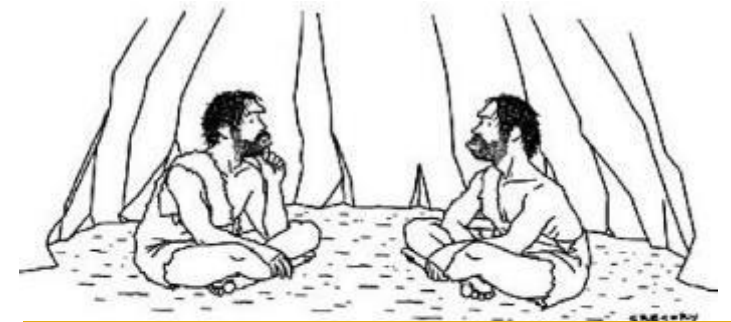
Pessimisten

Natuurbeeld

Technologie

Economische groei

Maakbaarheid

Natuur als bedreiging

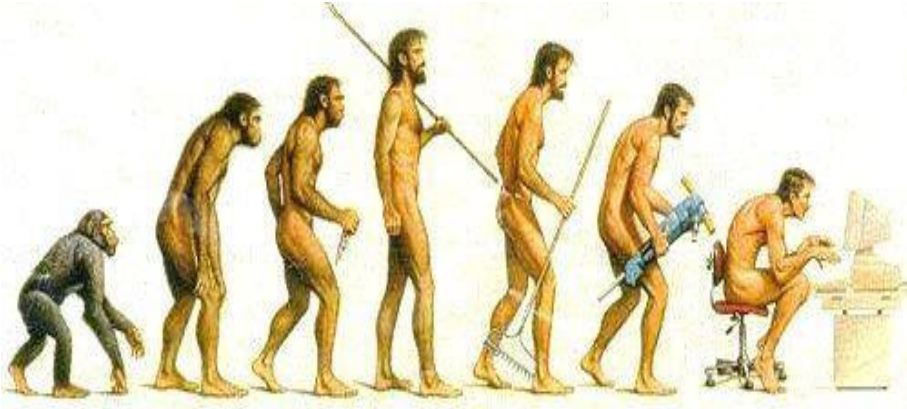
Techniek als oplossing

Economische groei
als oplossing

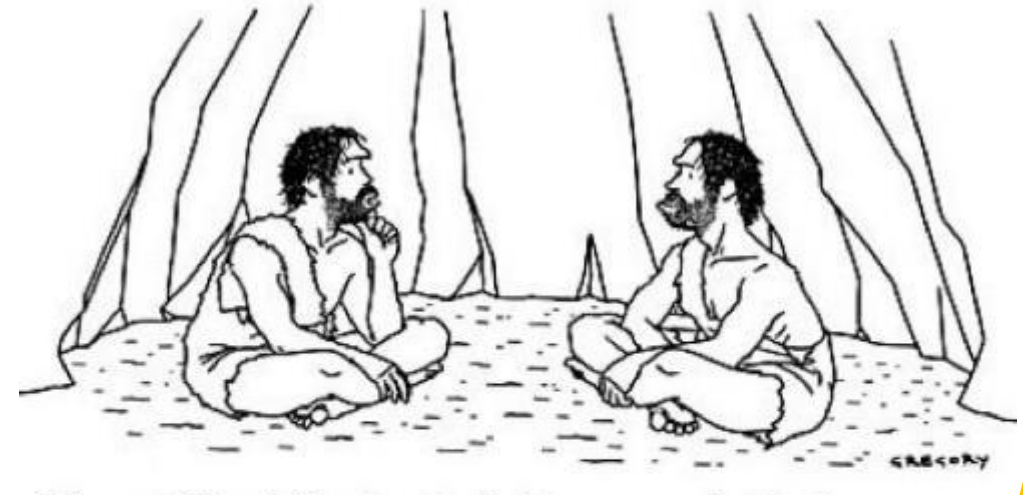
Optimisten

De beperkingen van een verhaal:

Welke voor en nadelen kleven er aan beide narratieven?

- *Natuur als paradijs*
- *Techniek als bedreiging*
- *Economische groei*
- *als probleem*
- *Pessimisten*

- *Natuur als bedreiging*
- *Techniek als oplossing*
- *Economische groei*
- *als oplossing*
- *Optimisten*

Welk verhaal kunt u vanavond thuis navertellen?

“...iedere dag
500.000 kinderen
zich in een
oorlogssituatie
bevinden.”

Hoe werkt ons denken?

Hoe ervaar je je denkproces
wanneer je naar de foto kijkt ...?

17 x 24

Hoe werkt ons denken?

Systeem 1

intuïtief

- automatisch
- snel
- weinig/geen inspanning
- geen gevoel van controle

analytisch

Systeem 1 en 2

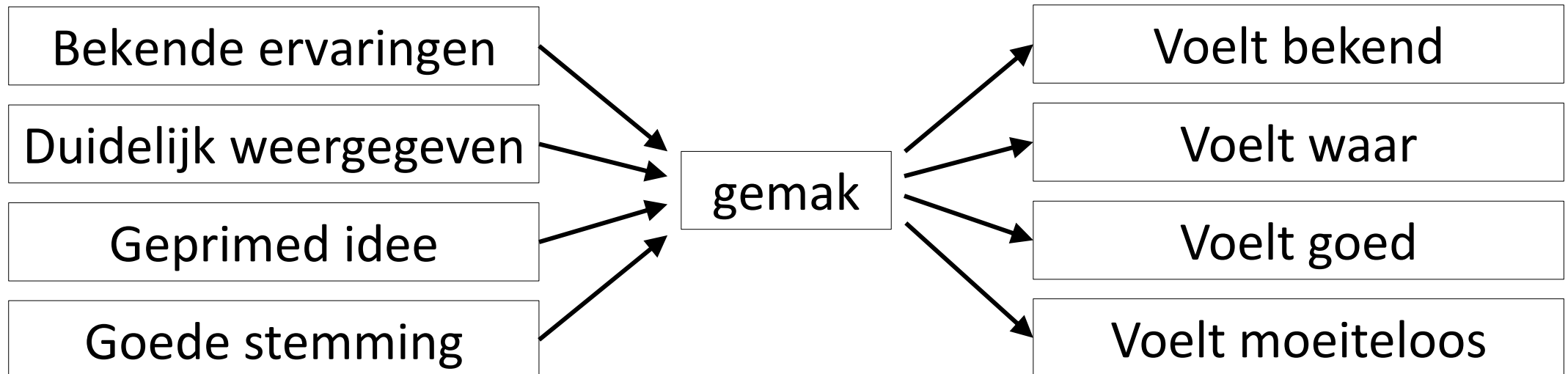
Systeem 2

- bewuste aandacht voor mentale inspanning
 - langzaam
 - keuze
- concentratie

Hoe werkt ons denken?

cognitief gemak / cognitieve spanning

Als 5 machines 5 minuten nodig hebben om 5 apparaatjes te maken, hoe lang hebben 100 machines dan nodig voor 100 apparaatjes?

Hoe werkt ons denken?

Banaan

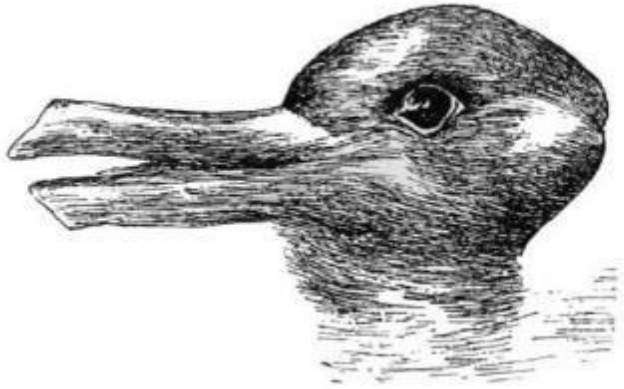
Braaksel

De afgelopen seconden gebeurde er veel. Je kreeg enkele onplezierige beelden en herinneringen.

Je gezicht vertrok zich, je hartslag nam toe, de haartjes op je armen gingen iets rechtop staan en je zweetklieren gingen open staan...

Hoe werkt ons denken?

Associatieve machine

- De hersenen als patroonherkenningsmachine
- Evolutionair voordeel

Na een dag lang toeristische trekpleisters te hebben bezocht in het drukke Amsterdam, ontdekte Jane dat haar portemonnee verdwenen was.

Hoe werkt ons denken?

“De county’s in de VS waarin nierkanker ***relatief het minst vaak*** voorkwam, waren voornamelijk ruraal en dunbevolkt en te vinden in de traditioneel republikeinse staten in het middenwesten, zuiden en westen.”

Wat kunnen we hieruit afleiden?

“De county’s in de VS waarin nierkanker ***relatief het vaakst*** voorkwam, waren voornamelijk ruraal, dunbevolkt en te vinden in de traditioneel republikeinse staten in het middenwesten, zuiden en westen.”

Wat kunnen we hieruit afleiden?

Hoe werkt ons denken

Causale intuïtie

Welk woord stond *niet* in de zin over Jane, die in Amsterdam was geweest?

- A. druk
- B. zakkenroller
- C. trekpleister
- D. portemonnee

Na een dag lang toeristische **trekpleisters** te hebben bezocht in het **drukke** Amsterdam, ontdekte Jane dat haar **portemonnee** verdwenen was.

De tweede stad van Oekraïne heet Odessa

De tweede stad van Oekraïne heet Dnipro

De tweede stad van Oekraïne heet Charkiv

Hoe werkt ons denken?

De beschikbaarheids-bias

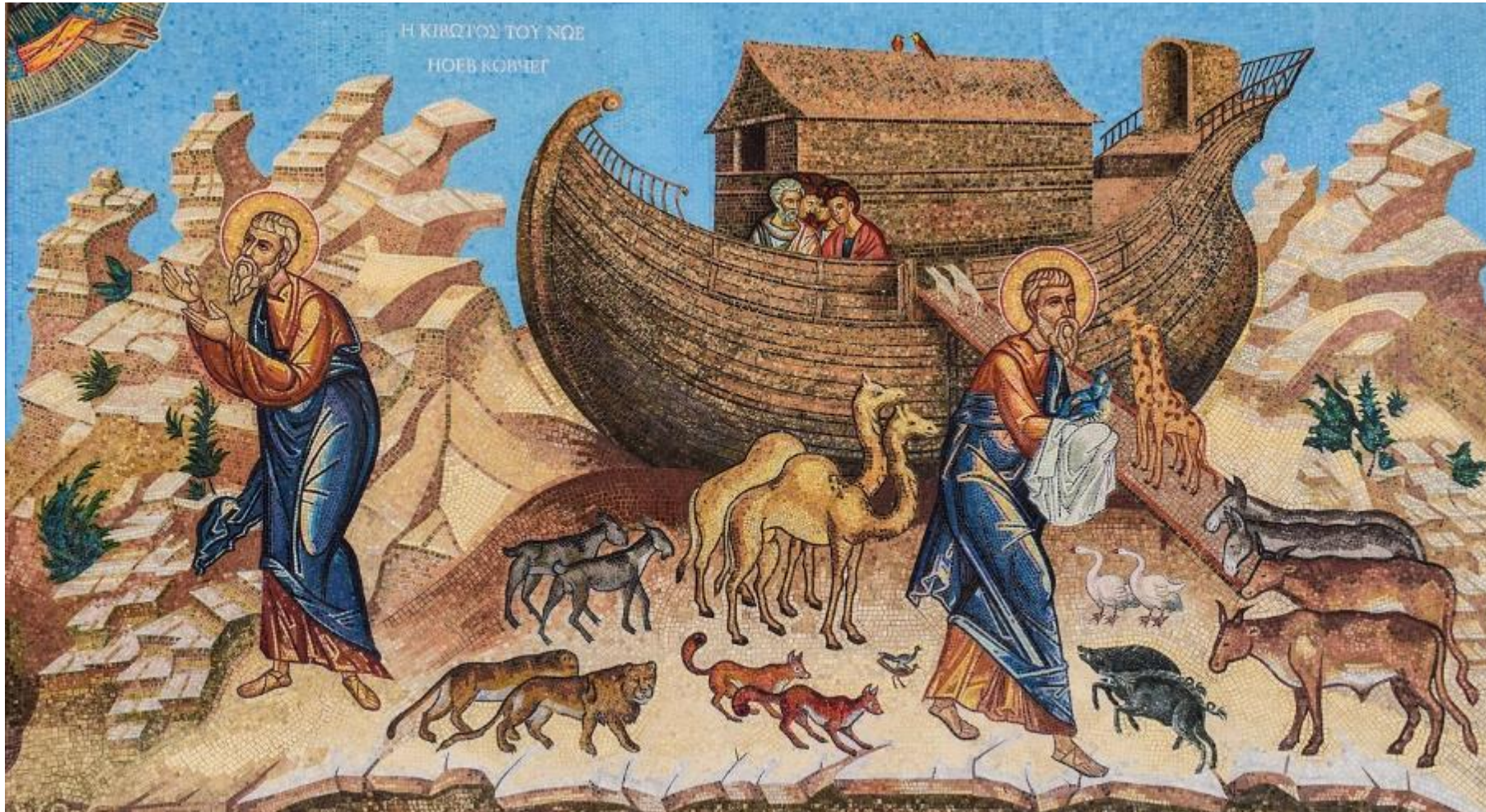
Hoe heet de tweede stad van Oekraïne (qua aantal inwoners)?

De tweede stad in grootte van Oekraïne heet Charkiv

Hoe werkt ons denken?

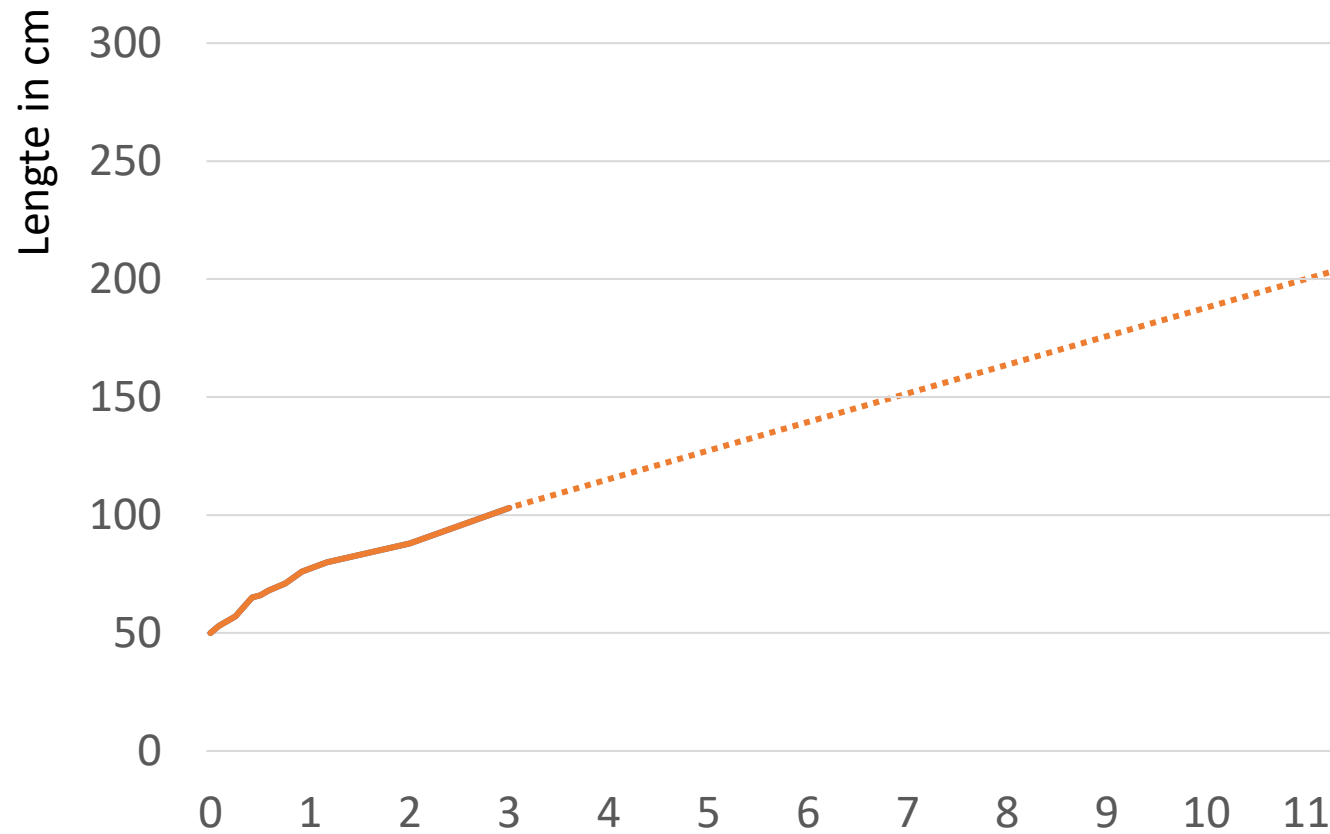
De normaliteits-bias

Hoeveel dieren van elke soort nam Mozes mee in de Ark?

Het rechte-lijninstinct

De groei van mijn dochter

Groeicurve maanden

Groeien van maand tot maand

De ene dag drinkt een kind meer dan de andere dag. Daardoor schommelt ook het lichaamsgewicht. Het is niet erg als een baby de ene keer een paar ons minder weegt dan de andere keer, als er per maand maar een stijgende lijn te zien is. De eerste vijftien maanden kunnen de gegevens worden bijgehouden in de groeicurve op bladzijde 88. In de onderste helft wordt het gewicht bijgehouden, in de bovenste helft de lengte.

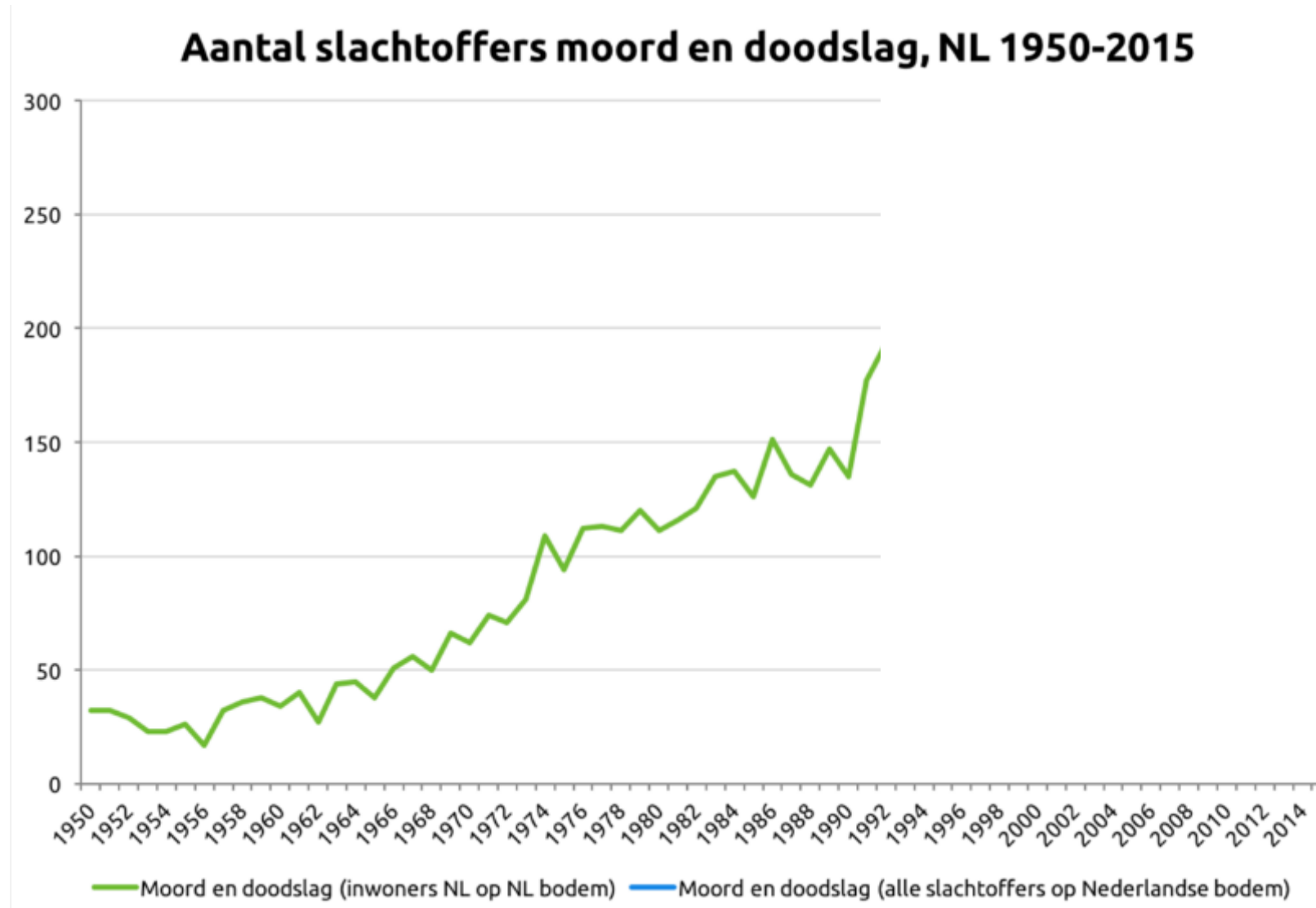
Geboren op:

Datum	Leeftijd in weken	Gewicht	Gewichts-toename	Lengte	Hoofdomtrek
10/12/02	51/2	3670		53	35 ^s cm
23-12		4030			
14/1/03		4810		56 ⁷	38
7/03	41/4	5980		65	40
4/04	5m	6440		66 ²	41 ³
6/06	7m	7720		68 ⁵	42 ⁵
22-7	81/2m	8440		70	44
3-10	11	9310		76	45 ²

leeftijd in jaren

Rechtlijn-instinct / normaliteits-bias

Hoe ontwikkelt het aantal misdaden zich in Nederland de 21^e eeuw?

We zijn dol op slecht nieuws

negativiteitsbias / instinct

Aantal doden naar type ramp in 2018
ten opzichte van het gemiddelde van 2008-2017

11,804
in 2018

Hoe werkt ons denken?

stelsel 1 en stelsel 2

Systeem 1

- automatisch
- snel
- weinig/geen inspanning
- geen gevoel van controle
- behoefte aan samenhangen, causale intuïtie
- gevoelens, indrukken, neigingen

Systeem 2

- bewuste aandacht voor mentale inspanning
 - langzaam
 - keuze
 - concentratie
- onzekerheid en twijfel
- controleert systeem 1, indien nodig

Hoe werkt ons denken?

stelsel 1 en stelsel 2

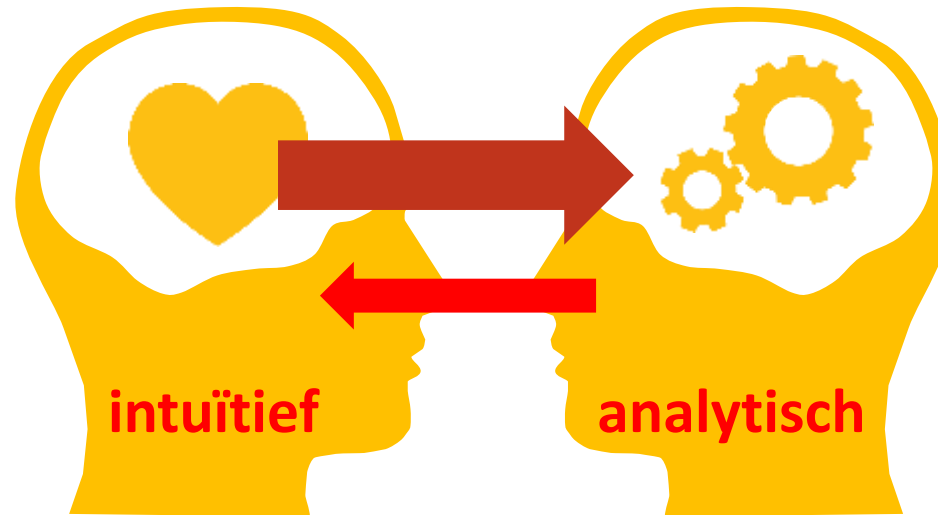
Systeem 1

Tevredenheid

Geluk

Oordelen

95%

Systeem 2

Praten

Redeneren

5%

‘Oval office’

Biases

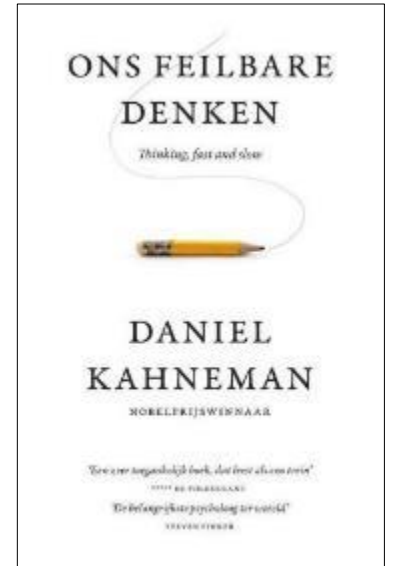
Beschikbaarheid, kennis achteraf, negativiteit, waarschijnlijkheid, (gewenste) uitkomst, normaliteit, optimisme, etc..

Intuïtie berust op

- recente eerdere gebeurtenissen
- de actuele situatie, waarbij geldt: *'What You See Is All There Is'* (WYSIATI)

Er wordt geen rekening gehouden

- met mogelijk ontbrekende informatie
- met framing
- met relevante kennis die dieper in het geheugen ligt.

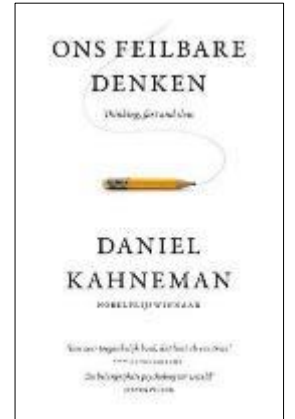
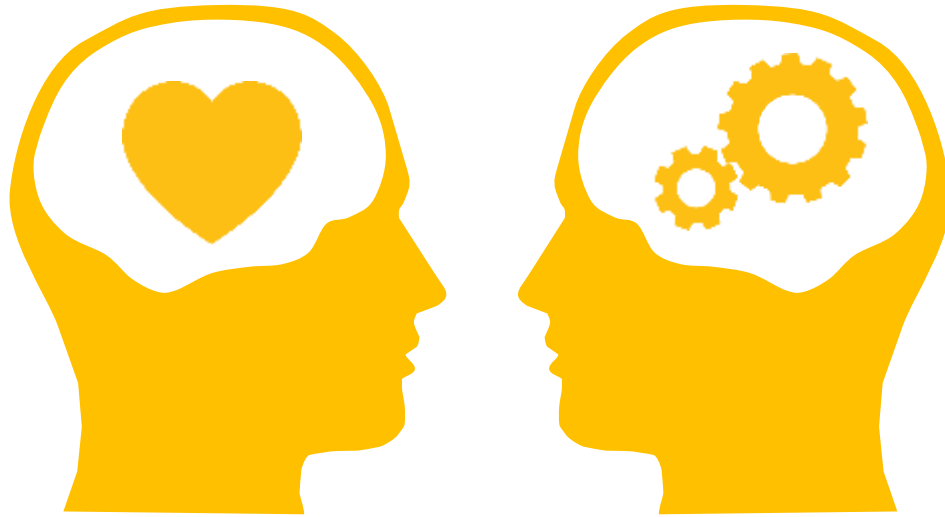

Instincten

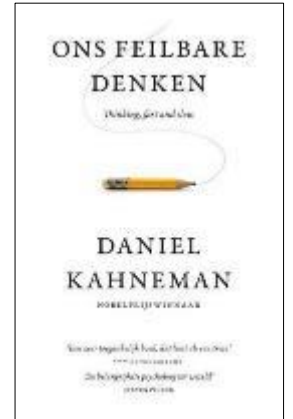
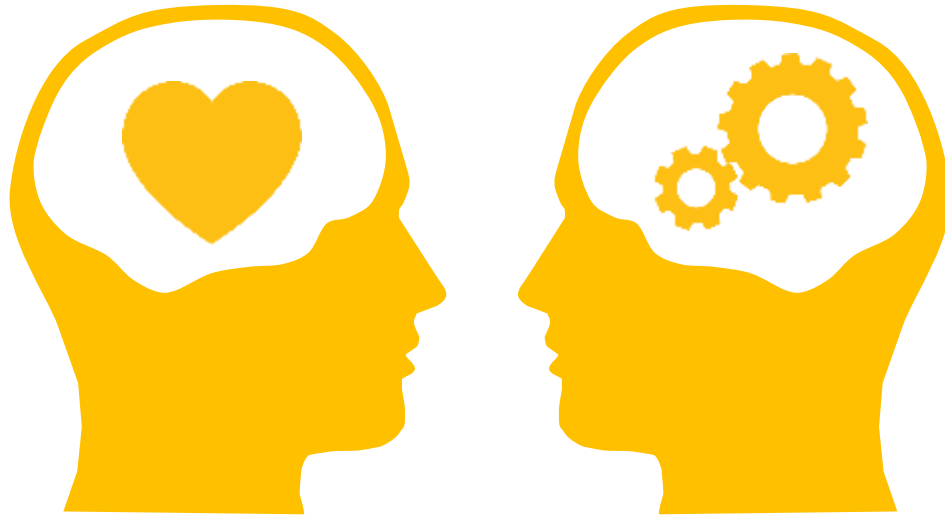
Kloofinstinct, negativiteitsinstinct, rechte lijn instinct, angstinstinct, grootte instinct, generalisatieinstict, lotsinstinct, één perspectief instinct, zondebokinstinct, urgentie-instinct

Overdramatische verhalen herkennen en denkgereedschappen hanteren om de drama-instincten te beheersen

*”Wanneer je gevraagd wordt waar je aan denkt, kun je normaal antwoorden. **Je denkt dat je weet wat er in je gedachten gebeurt**, waarbij de ene bewuste gedachte op een ordelijke manier volgt op een andere.*

*Maar dat is niet de enige manier waarop het bewustzijn werkt, zelfs niet de meest gangbare manier. **De meeste indrukken en gedachten verschijnen in je bewuste beleving zonder te weten hoe ze daar komen.***"

Welk verhaal kunt u vanavond thuis navertellen?

“...iedere dag
500.000 kinderen
zich in een
oorlogssituatie
bevinden.”

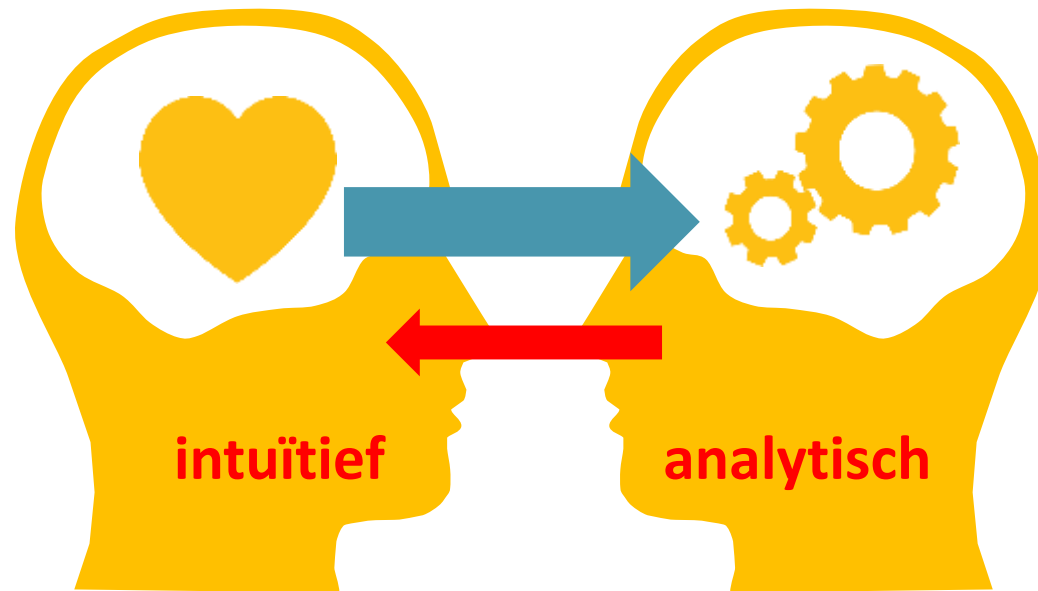
Feitelijk, technisch, abstract.
Voorbeelden ontbreken,
waardoor je het verhaal niet kunt
“voelen” of verbinden met eigen
ervaringen en emoties.

Geloofwaardig, emotioneel,
onverwacht. We denken dat we ons
kunnen inleven in de situatie en hoe
we zelf zouden reageren op grond
van onze biases en instincten.

Hoe kun je kritisch denken bevorderen?
Hoe kun je het vormen van meningen en
oordelen verbeteren?

Systeem 1

Systeem 2

De kracht en beperking van een goed verhaal

Oefening: Welk verhaal hoort bij welke bias?

Lees de vier verhalen en kies bij welke bias het verhaal hoort.

De hindsight bias: De neiging om gebeurtenissen in het verleden als logisch en voorspelbaar te zien.

De beschikbaarheids-bias: Het overschatten van het belang van dingen die je makkelijk uit je geheugen haalt.

De (gewenste) uitkomst bias: De juistheid van een actie beoordelen op de uitkomst ervan en niet op de argumenten om tot actie over te gaan.

De waarschijnlijkheidsbias: De neiging van mensen om kleine risico's te negeren of sterk te overschatten.

Oplossing

1 Cargo Cult Science: De (gewenste) uitkomst bias

2 Indirecte sterfgevallen na aanslagen op de Twin-Towers: waarschijnlijkheidsbias

3 Arabische Lente: De hindsight bias

4 Autobom in Oslo (Breivik): De beschikbaarheids-bias

Daniel Kahneman

We trappen vaak opnieuw in de valkuilen van het snelle denken.

Iedereen zit gevangen in zijn eigen bajes / bias

Hans Rosling

Dat je er steeds instinkt, komt door je instinct.

Dank voor uw aandacht!

Adwin Bosschaart en Theo Peenstra

